

WAT HEEFT BOEKEL MET SINT LUCIA ?

Inleiding

In 1909 werd in opdracht van het kerkbestuur van de Sint Agatha-parochie in Boekel het patronaat “Sint Lucia” gebouwd, een soort gemeenschapshuis, dat gebruikt werd voor het houden van vergaderingen, muziekkuitvoeringen en toneelvoorstellingen. Het gebouw stond op de plaats waar de Helfrichstraat aansluiting geeft aan de Kerkstraat maar moest in de zeventiger jaren wijken voor de realisering van het bestemmingsplan “Boschberg”.

Aansluitend aan de pastorie werd dit jaar een nieuwe parochiële accommodatie gebouwd voor het houden van bijeenkomsten door parochiële organisaties en werkgroepen. In de naamgeving van het nieuwe parochiecentrum – het Sint Luciagebouw - werd de naam van “Sint Lucia” in ere hersteld. En het in witte steen gehouwen neogotische beeld van Sint Lucia uit het begin van de twintigste eeuw, dat eerder boven de hoofdingang van het “patronaat” stond is nu geplaatst in een speciaal hiervoor gemetselde nis. Het 87,5 cm. hoge beeld toont de maagd en martelares Sint Lucia met een kroon op het hoofd en een zwaard door de hals. In de gesluerde rechterhand houdt zij een schaal, waarop twee ogen liggen en in de linkerhand een palmtak.

Waarom was Sint Lucia de patroonheilige van het oude patronaat en nu weer van het nieuwe parochiecentrum ?

Sint Agatha is toch de patroonheilige van onze parochie.

Voor het zoeken naar een verklaring moeten we een heel eind teruggaan in de geschiedenis van onze parochie.

Het eerste kerkgebouw van Boekel was een in het midden van de veertiende eeuw gebouwde kapel, die onderhorig was aan de parochiekerk van Uden. Het juiste bouwjaar is niet bekend. Wel staat vast dat deze “capella op Boekel” was toegewijd aan Sint Agatha en dat de bisschop van Luik op 12 januari 1358 een aflat verleende aan hen, die “ten voordele dezer kapel eenig godsdienstig werk zouden verrigten”. Op 11 maart 1561 besloot Paus Paulus IV tot het inrichten van nieuwe bisdommen en ging Boekel behoren tot het bisdom 's Hertogenbosch, dat deel uitmaakte van het Aartsbisdom Mechelen. Op 2 mei 1624 kreeg Heyso Petri, afkomstig van Herne en priester van het bisdom Munster, van de pastoor van Uden, die daartoe gemachtigd was door de bisschop van 's Hertogenbosch de jurisdictie (rechtsmacht) over de kapel. En op 5 juli 1627 verleende Bisschop Michael Ophovius van 's Hertogenbosch hem als “vicarius perpetuus” pastorale rechten. Het duurde echter nog tot 1677, tijdens het pastoraat van de uit Gemert afkomstige pastoor Johannes de Goeij voordat de kapel werd afgescheiden van de parochie Uden en tot zelfstandige parochiekerk van Boekel werd verheven. Eerste patroonheilige van de nieuwe parochie werd Sint Agatha.

Het patronaat van de nieuwe parochiekerk werd toegekend aan de Heer van Ravenstein. Hier zou een eerste verklaring gevonden kunnen worden van de aanwijzing van Sint Lucia als tweede patroonheilige van de nieuwe parochie. Lucia was immers ook de beschermvrouwe van de onafhankelijke heerlijkheid Land van Ravenstein, waartoe Boekel behoorde.

Een tweede verklaring zou kunnen zijn de bijzondere relatie, die Sint Lucia tijdens haar leven had met Sint Agatha en de bijzondere gelijkenis, die de legenden van hun leven vertonen. Ze kwamen allebei van het Italiaanse eiland Sicilië. Ze behoren beiden, samen met Cecilia en Agnes, tot de vier grote maagden en martelaressen van de Romeinse kerk.

Sint Agatha

Sint Agatha werd rond het jaar 225 geboren in Palermo uit christelijke ouders. Zij behoorde tot een voorname adellijke familie, die zeer vermogend was. Juist daarom, zo verhaalt een legende, wilde Quintianus, die door de Romeinse keizer Decius was benoemd tot stadhouder

van Sicilië, haar als zijn bruid. Maar Agatha maakte hem duidelijk dat zij gekozen had voor het bewaren van haar maagdelijkheid en voor een leven, geheel gewijd aan Christus. Zeer onder de indruk van haar standvastigheid spoorde Quintianus de bordeelhoudster Aphrodista met haar vijf oneerbare dochters aan om Agatha te bewegen haar standvastigheid op te geven en uiteindelijk toch te kiezen voor wereldse zaken. Maar Agatha hield stand. Quintianus was geprikkeld door haar antwoorden en liet haar naar de gevangenis brengen. Hij stelde haar voor de keuze of te sterven met grote folteringen of Christus te verloochenen. Agatha hield echter voet bij stuk ondanks de meest wrede folteringen, die zij moest ondergaan. Beide borsten werden haar afgesneden maar nadat de apostel Petrus haar tijdens een nachtelijke verschijning als een eerbiedwaardige oude man in haar cel had bezocht, bleek Agatha daags daarna geheel genezen. Een woedende Quintianus beval haar naakt over scherpe potscherven en brandende kolen te slepen. Uiteindelijk bezweek zij aan haar verwondingen op 5 februari 254. Zij was toen 30 jaar oud.

Sint Lucia

Ook Sint Lucia behoorde tot een aanzienlijke familie. Zij werd rond het jaar 285 geboren in de stad Syracuse op Sicilië. Haar vader heeft zij op zeer jeugdige leeftijd verloren. Daarna wilde haar moeder dat zij ging trouwen met de zoon van een Romeinse veldheer. Lucia bad tot God om verhoring dat Hij dit zou verhinderen. En inderdaad, dat gebeurde. De legende vertelt dat haar moeder Eutichia ongeneeslijk ziek werd en samen met Lucia op weg ging naar het graf van Sint Agatha in Catena. Daar verscheen Sint Agatha aan hen en vroeg aan Lucia of zij haar leven in dienst van God wilde stellen. Lucia stemde daarin toe en beloofde de eeuwige kuisheid. Terstond was haar moeder genezen.

Lucia liet zich daarna dopen en uit dankbaarheid bracht zij regelmatig voedingsmiddelen naar de Christenen van Syracuse, die in de catacomben van die stad verbleven, Om beide handen vrij te hebben droeg zij in de donkere gangen van de catacomben op haar hoofd een krans met brandende kaarsen. Zij vroeg aan haar moeder toestemming om de verloving met haar Romeinse verloofde te verbreken en haar rijke bruidsschat onder de armen te verdelen. Toen zij die toestemming kreeg ontstaken haar verloofde en zijn Romeinse familie in woede en klaagden haar als christen aan bij de rechter die uiterste pogingen in het werk stelde om Lucia tot andere gedachten te brengen. Lucia hield echter voet bij stuk waarna de rechter haar veroordeelde tot het verblijf in een bordeel. Ze werd geboeid op een ossenwagen geplaatst, maar het bevel van de rechter kon niet uitgevoerd worden omdat ze loodzwaar werd en zelfs twee paar ossen de wagen niet konden trekken. Zelfs duizend Romeinse soldaten kregen de kar niet van de plaats. Woedend over dit wonder werd Lucia met kokende olie overgoten om haar te verbranden, maar het vuur deed haar niet. De legende verhaalt verder dat zij tijdens haar martelingen zelf haar ogen uitrukte om onaantrekkelijk te zijn voor haar minnaar. Zij onderging nog allerlei wrede heden en werd tenslotte, rond het jaar 304 ten tijde van keizer Diocletianus om haar standvastigheid in de belofte om alleen God te dienen, met een dolksteek in de hals gedood. Zij was toen 19 jaar oud. Haar lichaam werd begraven in een naar haar genoemde catacombe in Syracuse en in 1038 naar Constantinopel overgebracht. In het jaar 1204 werd haar lichaam bijgezet in de San Giorgio Maggiore te Venetië.

Een Boekels – bijna 200 jaar oude – beeld van Sint Lucia staat in Venhorst.

Zoals al eerder vermeld is Sint Lucia de tweede patrones van de parochie van Sint Agatha in Boekel. Deze parochie bezat vroeger een waardevol houten beeld van Sint Lucia, dat stamt uit het begin van de negentiende eeuw en in opdracht van de toenmalige pastoor Wilhelmus Roeffen (1814-1848) voor een bedrag van f. 55,00 werd gemaakt door de Boxmeerse beeldhouwer Buisen.

Het beeld kreeg een plaats in de oude rond 1350 gebouwde en in 1760 met twee vleugels uitgebreide Sint Agathakapel. In 1832 werd het beeld herplaatst in de eerste parochiekerk van

Boekel, die gedeeltelijk werd gebouwd op de fundamenteën van de oude kapel. In 1930 verhuisde het beeld naar de huidige parochiekerk, maar daar heeft het niet lang gestaan. In 1935 werd het beeld bij gelegenheid van de oprichting door pastoor Josephus de Raad in een wat al te gulle bui geschonken aan de parochiekerk van de H. Jozef in Venhorst. Daar staat het nog. Het beeld werd onlangs gerestaureerd en is daar niet mooier van geworden. Boekelse parochianen kunnen het in Venhorst gaan bekijken. Met droefenis in het hart en een beetje spijt in gedachten.

De beschermheilige Sint Lucia

Naast tweede beschermheilige van de Boekelse parochiekerk is Sint Lucia eerste patrones van vele andere kerken, vooral in Vlaanderen, maar ook van burgerlijke gemeenten, zoals Mierlo. Op het wapen van deze gemeente wordt zij afgebeeld met een palmtak in de rechterhand als teken van haar maagdelijkheid en in haar linkerhand een brandende olielamp als brengster van het licht. Haar naam Lucia betekent namelijk lichtdraagster.

Herinnerend aan de martelingen die Sint Lucia moest ondergaan wordt zij als regel afgebeeld met een dolk door haar hals en met twee ogen op een schaal.

Op 13 december wordt de feestdag van Sint Lucia gevierd en met name in Duitsland en Zweden gaat dit gepaard met traditionele gebruiken.

Sint Lucia is de patroonheilige van o.a. oogartsen en opticiens, van notarissen, conciërges en portiers, van schippers, van wevers en zadelmakers, van weeskinderen en van berouwvolle prostituees.

Zij wordt aangeropen tegen bloedingen en bloedziekten, tegen infectie, tegen keelpijn, tegen blindheid en oogaandoeningen en tegen armoede.

Sint Lucia en “De Sint Nicolaas Avond” van Jan Steen

Een beroemd schilderij van Jan Steen is “De Sint Nicolaasavond” dat in het Rijksmuseum in Amsterdam hangt. Bekend van dit schilderij is het meisje met de pop. Maar het is geen pop, het is een beeld dat Jan Steen schilderde. Het beeldje stelt de Heilige Lucia voor, met rondom het hoofd een lichtkrans en in haar linkerhand het rode martelaarskruisje. Op het schilderij vraagt de moeder met een schalks lachje om het beeldje. Maar het kind ziet het beeldje als een geschenk in de vorm van een pop en wil het zelf houden. Links achter haar staat Jan Steen zelf, die zich als oudste zoon heeft geschilderd en hij krijgt – en dat tekent de zelfspot van Jan Steen – een schoen met de vege van een schoorsteen er in (een roe).

Heeft Sint Lucia dan ook iets met het Sinterklaasfeest te maken ?

Jazeker, want Sint Lucia is niet alleen de patroonheilige van de weeskinderen, maar ook van de koekenbakkers. Op het schilderij “De Sint Nicolaasavond” staat een grote mand met allerlei soorten koek. Nog niet zo lang geleden was 13 december in Limburg een echte “Heiligendag” en hadden koek- en banketbakkers een vrije dag om dit feest te vieren.

Samenvatting

Boekel heeft wel degelijk iets met Sint Lucia. Zij is niet alleen de tweede patroonheilige van onze parochie, maar Boekel kende in de vijftiger jaren ook een befaamde toneelclub met de naam “Ghesellen van Sint Lucia”. Boekel had een 200-jarig houtgesneden beeld van Sint Lucia, dat nu in Venhorst staat, en Boekel heeft ook koek- en banketbakkers. En Boekel heeft sinds kort ook weer een Sint Luciagebouw met een nis, en daarin een neogotisch beeld van Sint Lucia, dat bijna 100 jaar oud is.

Piet van Antwerpen